

X338.5

X620

X346 He'ne

K. Malcz kötet

Cu

A HÉRA ALAPÍTVÁNY

Az 1989–90-ben Magyarországon lezajlott rendszerváltozás nemcsak az ország politikai és társadalmi szerkezetét változtatta meg, de elindította a gazdaság gyökeres átalakításának folyamatát is. Előrelátható volt, hogy a Nyugat-Európában meghonosodott piacgazdasági rendszert Magyarországon is bevezetik, ez együtt jár majd a privatizációval és ezzel összefüggésben a korábban mesterségesen alacsonyan tartott fogyasztói energiaárak drasztikus emelkedésével. Ez a felismerés ösztönözte az Antall-kormány energiapolitikai munkabizottságának tagjait, hogy kezdeményezzék egy olyan alapítvány létrehozását, amely az energiaárak várható növekedésének ellensúlyozását szolgálja a szociálisan leginkább rászoruló családoknál. A civil szervezet – amelyet az alapítók HÉRA Alapítványnak neveztek el – az első időben inkább társadalmi mozgalomként, mint pártként működő MDF jegyezte be, de az 1 millió Ft alaptőkéket biztosító 80 energetikus mérnök között különböző politikai elkötelezettségű emberek voltak és ez ma is elmondható a kuratóriumról. A HÉRA Alapítvány ily módon az energetikusok széles körű társadalmi összefogását valósította meg a szociálisan hátrányos helyzetű társadalmi csoportok érdekében. Hamarosan kiderült, hogy erre az összefogásra, a társadalmi szolidaritásra nagy szükség van; példaképpen megemlíthető, hogy 1990 és 1992 kö-

Az előadás eredeti címe: Módszer az energetika szociális problémáinak kezelésére: A HÉRA Alapítvány

ismertető

zött a háztartási energia átlagára 3,3-szorosára növekedett. Ez a növekedés akkor a rendszerváltozás következménye volt, napjainkban azonban a szénhidrogénárak jelentős növekedése újabb árnövekedési hullámot indít el a háztartási energiák területén, ami aláhúzza a téma aktualitását.

Az energiaárak emelkedésének valamilyen módon történő kompenzálását már az 1993-ban, a parlament által elfogadott Villamos Energia Törvény is feladatul tűzte ki, amikor a „Szociális villamosenergia-ellátás” rendszerének megvalósítását irányozta elő. A valóságban azonban az ügyben semmi hatékony lépés nem történt. Ebben az évben került sor a Villamos Energia Törvény módosítására, ennek során a szociális villamosenergia-ellátás rendszerének bevezetését ismételten megerősítették és megvalósítását kormányzati feladattá tették. Ez év márciusában meghatározott fogyasztás alatt kedvezményes tarifát állapítottak meg a fogyasztók részére abból kiindulva, hogy a rászorulóknak elsősorban kevésbé gépesített háztartásuk miatt kevesebb villamos energiát fogyasztanak, de az alsó zónában (110 kilowattóra havonta) csupán 5 százalékkal lett kisebb a villamos energia ára, mint az e fölötti fogyasztásnál. Ez a megoldás azért is ellentmondásos, mert a nemzetstratégiai szempontból fontos nagycsaládosokat sújtja, ugyanakkor kedvez az üdülővel rendelkező jómódú családoknak.

A HÉRA Alapítvány olyan működési módot választott, amely támogatásainál a tényleges rászorultsági elvet veszi alapul, és bár számít az állam közreműködésére, elsősorban a társadalmi szolidaritásra és az érintett gazdasági szervezetek érdekeik alapján megvalósuló közreműködésére alapoz.

Az állam az alábbi módon segít(het)i a HÉRA Alapítvány hatékony működését:

- kiemelkedően közhasznú szervezeti státuszt biztosít részére, ami az adományozóknak (vállalatoknak, civil

szervezeteknek, magánszemélyeknek) lehetővé teszi a vonatkozó törvény szerint járó adókedvezmény igénybevételét,

- biztosítja az Alapítvány számára azt a lehetőséget, hogy kiemelkedően közhasznú szervezetként fogadja a magánszemélyek személyi jövedelemadójának részére felajánlott 1%-át,
- az állam által a Nemzeti Civil Alapprogram Kollégiumaiba delegált személyek szavazataikkal segíthetik a HÉRA Alapítvány pályázatainak pozitív elbírálását. 2004–2005-ben a HÉRA Alapítvány összesen 6,887 millió Ft támogatásban részesült a Nemzeti Civil Alapprogram forrásaiból,
- az állam törvényt hozhat az áramlopások olyan szankcionálásáról, hogy a kirótt büntetést, vagy annak egy részét a rászorulóknak támogatása céljából az érintettek a HÉRA Alapítványhoz legyenek kötelesek befizetni.

Az Alapítvány hatékony működésének kulcsa az energetikai vállalatok, mindenekelőtt a lakossági fogyasztókkal közvetlen kapcsolatban álló energiaszolgáltatók kezében van. A HÉRA Alapítvány által nyújtott támogatás elvileg kétféle módon realizálódik: a működés kezdete óta közel 1 162 854 000 forint értékű támogatást ítél meg, ebből 810 millió forint pénzbeli támogatást, valamint 373 448 000 forint értékű energiatakarékos eszköz támogatást, túlnyomórészt energiatakarékos égőket, kis hányadban a lakások hőszigetelésének javítását célzó prefix szalagot. A támogatás ezek szerint túlnyomórészt a villamosenergia-szolgáltató cégekhez jut el áramszámla-jóváírás formájában. Egy fogyasztó részére maximálisan 10 ezer forint áramszámlán történő jóváírás ítélt meg évente. Az energiaszolgáltató cégeknek tehát már ezért is elemi érdekük fűződik az Alapítvány támogatásához: a befolyó összegek a behajthatatlan, vagy nehezen behajtható követelések kiegyenlítésére szolgálnak, illetve

ösztönzik az adósságok törlesztését. Hangsúlyozni kell továbbá, hogy az energiaszolgáltatók az alapítvány részére történt befizetések után igénybe vehetik a kiemelkedően közhasznú szervezetek támogatása esetén részükre járó jelentős adókedvezményt, ami a vonatkozó törvények szerint még tovább növelhető, ha ezek a cégek az alapítvánnyal ún. „Tartós adományozási szerződés”-t kötnek. A pályázati rendszer még tovább növeli az energiaszolgáltató cégek érdekeltségét az alapítvánnyal történő együttműködésben, ugyanis a társadalmi szolidaritás elvére építve a pályázó szervezetektől (önkormányzatoktól, családsegítő, nagycsaládos szervezetektől, egyházaktól stb.) azt várja el, hogy a megpályázott összeg egyharmadát maguk, vagy velük kapcsolatban álló más szervezetek, intézmények, illetve magánszemélyek fizessék be az alapítványhoz. Vagyis a civil szervezet ily módon friss forrásokat is segít bevonni az energiaszolgáltatóknál kialakuló adósság kezelésének folyamatába. Természetesen a közvetlen pénzügyi érdekeltségen túlmenően PR szempontból is rendkívül hasznos lehet az energiaszolgáltatók számára az alapítvánnyal való együttműködés.

Mindezek fényében sajnálatos tényként kell elkönyvelni, hogy miközben a HÉRA Alapítvány működésének közel másfél évtizede alatt az energiaszolgáltatók számláján 810 millió forint jóváírást eszközölt tevékenységével, ezalatt a lakossági energiaszolgáltatók mindössze 71,9 millió forint adományban részesítették az alapítványt. (Az energiaszolgáltatók tényleges ráfordítása az általuk nyilvánvalóan igénybe vett adókedvezmény miatt még ennél is lényegesen kisebb lehetett.) Tekintettel a fentiekre a szervezet az utóbbi időben több esetben a benyújtott pályázatokra „Felfüggesztett” döntést hozott. A támogatás érvényesítését ahhoz a feltételhez köti, hogy az energiaszolgáltató megfelelő támogatást nyújtson az alapítvány részére. A korábbi tapasztalatokkal ellentétben az utóbbi

időben változások is tapasztalhatóak, egyes energiaszolgáltatók készek pozitív értelemben felülvizsgálni az alapítványhoz fűződő viszonyukat.

Indokolt röviden szólni a HÉRA Alapítvány tevékenységének szélesebb társadalmi összefüggéseiről is. Azaz, hogy a szervezet által nyújtott támogatás jelentős hányada energiatakarékos eszközökben ölt testet, jelentős társadalmi előnyök is keletkeznek:

- növekszik a támogatás hatékonysága, ugyanis az égő hosszú élettartama folytán a háztartások szintjén az energiatakarékos égő árához képest annak sokszorosára realizálódik megtakarításként;
- az energiatakarékos égők használata széles körben az energiatakarékos életmódot és tudatot erősíti, hozzájárul ahhoz, hogy ilyen eszközöket a családok szociális helyzetük javulása után is valószínűleg használni fognak;
- nemzetgazdasági szinten az energiatakarékos eszközök használata értelemszerűen csökkenti Magyarország energiahordozó import szükségletét;
- az energiatakarékos eszközök elterjedése csökkenti az erőművek káros égéstermékeinek kibocsátását, a környezet szennyezését;
- mivel az energiatakarékos készülékeket a hazai ipar gyártja, elterjedésük hozzájárul a gyártókapacitások jó kihasználásához, vagyis stabilizálja az itt alkalmazott munkaerőt;
- az energiatakarékos égők adományozásával több esetben megvalósult a határokon átnyúló társadalmi szolidaritás is. Volt olyan év, hogy felvidéki partnerszervezetek pályázata alapján energiatakarékos égőt kapott minden olyan felvidéki magyar család, ahol a gyermekeket magyar tannyelvű iskolába írták be.